

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен “доктор” по: област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, научна специалност: Икономика и управление (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд: Гетоар Любеничи
докторант (задочен) към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: “Ролята на субсидиите за устойчивото развитие на агробизнеса в Косово“

Рецензент: доц. д-р Мария Маринова Пенева
катедра “Икономика на природните ресурси”, УНСС, гр. София, 3. Социални, стопански и правни науки, 3.8. Икономика, “Икономика и управление (аграрна икономика и политика)”, определена за член на научното жури със заповед № РД-16-547/25.06.2020г. от Ректора на АУ

1. Кратко представяне на кандидата.

Гетоар Любеничи е възпитаник на ILIRIA College в Косово, където завършил специалност „Финанси и счетоводство“ последователно в бакалавърска и магистърска степени. Кандидатът е задочен докторант към катедра „Икономика“ на Аграрен университет, гр. Пловдив от 2018г. по научна специалност “Икономика и управление (селско стопанство)“. От 2012г. до настоящия момент е преподавател в ILIRIA College в Косово. Приложените справки за подготовката и научната дейност на докторанта (участие в проекти и обменни/стажантски програми) показват отговорното му отношение към изследователската работа и непрекъснат стремеж за обновяване и усъвършенстване в областта на икономиката и управлението.

2. Актуалност на проблема.

Трудът се отличава с: актуалност на темата, коректност на проучените трудове на други автори и прецизност на проведените изследвания; оригиналност на разработената методика, проведените анализи и представените обобщения и изводи със съответното значение за професионалната общност. Качествата на дисертационния труд са безспорни, а темата за оценка ролята на субсидиите за устойчивото развитие на земеделието в Република Косово е важна и от текущ интерес. Затова смятам, че предложената разработка е навременна, със значим принос и за научната теория, и за практиката. Практическа актуалност е обоснована и от необходимостта от реформи, които да подпомогнат интеграцията на Косово към Европейския съюз и сериозното значение, което придобиват селското стопанство и преработвателната промишленост за икономиката и външната търговия на страната. Във връзка с това научните изследвания в тази посока несъмнено са от полза за разработване и прилагане на адекватни политики, програми, мерки и инструменти за цялостната устойчивост на сектора, селските райони и икономиката.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Определената цел, теза и задачи на дисертацията са ясно формулирани, научно издържани и осъществени в цялост. Докторантът „на база анализа на състоянието, развитието и потенциала на селското стопанство в Република Косово“ прави оценка на „ролята на институционалната подкрепа за устойчивото му развитие“ и в резултат на това предлага „мерки за оптимизиране на използванятия инструментариум“ до момента в страната. В изпълнение на тази цел са формулирани осем задачи, които задават логиката за провеждане на изследването. Те са дефинирани реалистично, постижими са при използване на предлаганите методи и съответстват на целта. Избраната методология на изследване съответства на поставените цел и задачи. Чрез проучване, описание,

сравнителен и критичен анализ докторантът проверява и доказва посочената в началото теза. От съдържанието на дисертационния труд е видно, че докторантът се стреми да даде своя принос именно в изясняване на комплексния характер на субсидиите и как разпределението им по региони и сектори влияе върху икономическата устойчивост на земеделието в Косово.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Налице е прилагане на коректен подход при събирането, обобщаването и анализирането на емпирични данни, тяхното осмисляне и използване за изследване на процесите и за предлагане на изводи по проблематиката. За онагледяване и представяне на информацията и получените резултати в дисертацията присъстват 47 таблици и 28 фигури. Коректно са посочени съответните източници на информация.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Смяtam, че получените научни и научно-приложни резултати напълно отговарят на поставените предварително от докторанта цел и задачи. Оценката ми за тези резултати е положителна.

В първа глава докторантът успешно е представил същността и спецификите на различните форми на институционална подкрепа, респективно ефектите по отношение всяка една от осите на устойчивото развитие и ефективността на постигане на поставените цели за всяка интервенция. Това е позволило докторантът да разработи съответна методика за изследване и анализ на въздействието на субсидиите върху устойчивото развитие на агробизнеса в Косово, а именно матрица за анализ на политики, която използва при формирането и на други показатели и индикатори за анализ. Приемам и за сполучлив избора на индикаторите на ОИСР за измерване и оценка на подкрепата за селското стопанство измежду всички разгледани.

Във втора глава докторантът представя състоянието и ролята на селското стопанство за икономиката на Косово по сектори и като част от външнотърговския обмен на страната и роля за икономиката на селските райони. Важен момент е извеждането на силните и слабите му страни. В детайли докторантът разглежда развитието на аграрната политика и постигнатите резултати от изпълнението ѝ, като проследява състоянието на различните програмни документи и размера и разпределението на бюджетните средства по приоритети и мерки. С голяма практическа значимост са резултатите от оценката на обществената подкрепа в земеделието и техния анализ, както и конструираните матрици при основните сектори, което позволява определянето на ключови сектори за земеделието на Косово и къде да бъдат насочени усилията на политиката за устойчивото им развитие.

Специален интерес представлява представената оценка в трета глава на институционалните възможности за подобряване устойчиво развитие на агробизнеса, където са разгледани и анализирани условията за правене на бизнес и резултатите от теренно проучване на факторите, ползите и пречките, които дава директната подкрепа конкретно за развитието му.

Подкрепям и формулираните изводи и препоръки, свързани с преодоляването на бариерите пред устойчивото развитие на селското стопанство на Косово.

Списъкът на използваната литература включва 172 източника, от които 5 на кирилица, които са описани коректно.

6. Приноси на дисертационния труд.

Научните и научно-приложните приноси в автореферата са правилно формулирани и коректно отразяват постигнатото в дисертационния труд. Приемам ги и им давам положителна оценка, като ще откроя някои от тях.

Научни приноси

- 1) Разработен и представен теоретичен модел, изясняващ връзката между устойчивото развитие и субсидиите в аграрния сектор, което позволява провеждане на конкретно изследване за Косово.
- 2) Разработена и приложена е интегрирана методика за изследване и оценка влиянието на обществената подкрепа върху устойчивото развитие на агробизнеса в Косово.

Научно-приложни приноси

- 1) Осъществен е комплексен сравнителен анализ и е направена оценка на промените в аграрната политика на Косово и ефектите от тях.
- 2) Приложена е методика за анализ на политиките, като се изяснява влиянието на институционалната среда върху устойчивото развитие на земеделието в Косово.
- 3) Обосновани са възможности за подобряване на устойчивото развитие на агробизнеса чрез институционална адаптация.

7. Критични бележки и въпроси.

Предложеният за рецензиране труд има своите достойнства и посочените критични бележки в никакъв случай не намаляват качествата му, а по-скоро са препоръки за бъдеща работа. Това е и основната ми препоръка към докторанта: да продължи изследванията си по темата, защото тя е важна и перспективна за Косово, а той вече е натрупал знания и инструментариум за анализ и доказва, че може да ги използва.

Трудът би спечелил от по-голяма критичност при анализа, при което да проличи личното мнение на автора в сравнение със сродни изследвания за неговата страна и/или съседни страни и/или такива от ЕС. Препоръчвам на автора при следващи разработки да проучи и включи и повече такива изследвания, което ще позволи по-добре да открие мястото и ролята на собственото му. В тази връзка препоръчително е и включването и проследяването на научни изследвания и публикации от последните 5 години, тъй като в момента представените такива не отразяват в цялост перспективите на ЕС днес и релевантността им към Косово. Бих си позволила и да насърча автора да цитира всеки един от източниците, посочени в списъка с литература, тъй като в момента не е ясно част от публикациите как са намерили отражение в дисертацията.

В интерес на окончателния вид на изследването е и препоръката ми за добавяне на списък с ползвани съкращения и списък на таблиците, графиките, фигурите. От значение е определянето и изричното посочване на ограниченията, в рамките на които е осъществено изследването, особено за теренните проучвания.

8. Публикувани статии и цитирания.

Докторантът представя списък от пет броя публикации, по две в сп. Agricultural Sciences и сп. ILIRIA International Review, а една в сп. Prizren Social Science Journal. Само две от публикациите са разработени самостоятелно. С представените публикации като брой, обем и качество, се изпълняват минималните количествени изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Представеният автограферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на *Гетоар Любеничи* образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност “Икономика и управление (селско стопанство)”

Дата: 31.07.2020г.
гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:
(доц. д-р Мария Пенева)